

Η ελληνική κρίση ως εκδοχή της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης και της κρίσης της ΟΝΕ

Γιάννης Μηλιός

Η κρίση που ζούμε σήμερα στην Ελλάδα είναι συνέπεια της παγκόσμιας κρίσης του 2008, του τρόπου που λειτουργεί η Ευρώπη (κρίση της ΟΝΕ) και των πολιτικών που άσκησε το σύστημα εξουσίας που κυβέρνησε την Ελλάδα τις τελευταίες δεκαετίες.

1) Σε παγκόσμιο επίπεδο η κρίση έχει χαρακτήρα συστημικό, καθόσον συνιστά χρεοκοπία του νεοφιλελεύθερου τρόπου λειτουργίας του καπιταλιστικού συστήματος. Με άλλα λόγια, η κρίση γεννήθηκε από τα στοιχεία και τις σχέσεις που συνθέτουν τον πυρήνα του νεοφιλελεύθερου υποδείγματος. Έπληξε σημαντικούς κόμβους του συστήματος και μέσω αυτών τους όρους διευρυμένης αναπαραγωγής του κεφαλαίου. Βασικό στοιχείο του νεοφιλελευθερισμού αποτελεί ο κεντρικός ρόλος που παίζει η χρηματοπιστωτική (ΧΠ) σφαίρα της οικονομίας, ως μηχανισμός αξιολόγησης-χρηματοδότησης-ρύθμισης κάθε οικονομικής δραστηριότητας.

Η παγκόσμια κρίση στην παρούσα φάση εμφανίζεται και ως κρίση δημόσιου χρέους, που για πρώτη φορά μετά τον Πόλεμο πλήττει σε τέτοια έκταση τους αναπτυγμένους καπιταλιστικούς κοινωνικούς σχηματισμούς.¹

2) Η κρίση της Οικονομικής-Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ).

Βασικό στοιχείο της ΟΝΕ υπήρξε η άμεση έκθεση των ατομικών κεφαλαίων ολόκληρης της Ζώνης του ευρώ (ΖτΕ) στο διεθνή ανταγωνισμό, με τέτοιο τρόπο ώστε όλες οι πιέσεις για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας να μεταφέρονται στην εργασία. Στρατηγικός στόχος της ΟΝΕ, τον οποίο όλα τα κράτη της ΕΕ είχαν υιοθετήσει ήδη πριν την εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος, ήταν να αποτελέσει η εργασία και ο μισθός τη

¹ Το 2011, το συνολικό έλλειμμα των 17 κρατών-μελών της ευρωζώνης θα κυμανθεί στο 4,6% του ΑΕΠ, ενώ στις ΗΠΑ θα φτάσει στο 8,9% και στην Ιαπωνία στο 6,6% του ΑΕΠ τους. Το συνολικό δημόσιο χρέος των κρατών της ΖτΕ αναμένεται ότι θα είναι ίσο με το 86,5% του συνολικού ΑΕΠ τους, ενώ στις ΗΠΑ θα φθάσει το 98,4% και στην Ιαπωνία το 204,2% του ΑΕΠ αντίστοιχα (*Der Spiegel* 8/2/2011).

μοναδική μεταβλητή, που με την απαξίωσή της θα εξομαλύνονται οι μακροοικονομικές και δημοσιονομικές ανισορροπίες. Πρόκειται για μια ταξική πολιτική στρατηγική, που άλλοτε ντύνεται με τα χρώματα μιας αμφίβολης «οικονομικής ορθοδοξίας» και άλλοτε ανεμίζει τη σημαία των «εθνικών συμφερόντων».

Η έκθεση στο διεθνή ανταγωνισμό που υπηρετήθηκε με την εισαγωγή στο ενιαίο νόμισμα επέβαλε σημαντικές αναδιαρθρώσεις προς όφελος του κεφαλαίου και οδήγησε τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, που σχηματικά θα ονομάσουμε χώρες της ευρωπαϊκής «περιφέρειας», σε πολύ ψηλούς ρυθμούς μεγέθυνσης συγκριτικά με τις χώρες του ευρωπαϊκού «κέντρου». Ταυτόχρονα μείωσε σημαντικά το κόστος του εγχώριου δανεισμού και αύξησε τις εισροές ξένων «αποταμιεύσεων» (διαφόρων μορφών). Τα μεγέθη που παρουσιάζονται στον Πίνακα 1 είναι ενδεικτικά. Σε γενικές γραμμές, η Ελλάδα και οι άλλες χώρες της ευρωπαϊκής «περιφέρειας» περιόρισαν σημαντικά σε πραγματικούς όρους την «ψαλίδα» του κατά κεφαλήν ΑΕΠ που τις χώριζε από τις πιο προηγμένες χώρες του ευρωπαϊκού «κέντρου» (το μέγεθος αυτό σε καμία περίπτωση δεν μεταφράζεται σε κοινωνική ευημερία), ενώ σημείωσαν υψηλότερα μέσα ποσοστά κέρδους τα οποία και συνοδεύτηκαν από αντίστοιχα υψηλότερους ρυθμούς κεφαλαιακής συσσώρευσης. Την ίδια στιγμή, είναι φανερό ότι οι ενισχυμένοι ρυθμοί μεγέθυνσης στην «περιφέρεια» επέφεραν υψηλότερα επίπεδα εγχώριας ζήτησης και πληθωρισμού.

Μεταβολή του ΑΕΠ και της εγχώριας ζήτησης σε πραγματικούς όρους για διάφορες χώρες κατά την περίοδο 1995-2008

	Ελλάδα	Γερμανία	Ιταλία	Ισπανία	Ολλανδία	Ιρλανδία
ΑΕΠ	61,0%	19,5%	17,8%	56,0%	42,0%	124,1%
ιδιωτική κατανάλωση	55,7%	12,3%	19,6%	55,3%	33,1%	104,5%
συνολική επένδυση	102,8%	18,8%	31,6%	95,2%	56,3%	130,5%
δημόσια κατανάλωση	51,1%	14,7%	21,5%	74,8%	41,4%	97,3%
όγκοι εξαγωγών	131,4%	159,0%	34,0%	115,1%	114,1%	232,3%
όγκοι εισαγωγών	123,1%	115,5%	56,7%	174,1%	117,8%	222,4%
δείκτες τιμών καταναλωτή	66,4%	22,2%	37,3%	47,5%	33,1%	47,2%
ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (2008) % ΑΕΠ	-14,6%	+6,7%	-3,4%	-9,6%	+4,8%	-5,2%

Πηγή: ΟΟΣΑ (2009) [υπολογισμοί δικοί μας]

3) Η νεοφιλελεύθερη αρχιτεκτονική της ΟΝΕ και η κρίση χρέους.

Στο διάστημα 1995-2008 η Ελλάδα σημείωσε υψηλή πραγματική αύξηση του ΑΕΠ κατά 61,0%, η Ισπανία κατά 56,0% και η Ιρλανδία κατά 124,1% σε αντίθεση με τις περισσότερο αναπτυγμένες ευρωπαϊκές χώρες. Το αντίστοιχο ποσοστό για την Γερμανία ήταν 19,5%, για την Ιταλία 17,8% και για την Γαλλία 30,8%. Οι χώρες που σημείωσαν

υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης *κατά βάση* κατέληξαν με σημαντικά ελλείμματα στις τρέχουσες συναλλαγές. Την ίδια στιγμή παρουσίασαν υψηλότερα επίπεδα πληθωρισμού, γεγονός που σε συνδυασμό με τη σημαντική κερδοφορία του κεφαλαίου φαίνεται να είχε συνέπειες στην ανταγωνιστικότητα τιμών.

Η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας, σε αντίθεση με αρκετές από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές οικονομίες, βασίστηκε περισσότερο στη σημαντική πραγματική αύξηση του παγίου κεφαλαίου (102,8%) και στη βελτίωση της παραγωγικότητας της εργασίας και λιγότερο στην κρατική κατανάλωση.

Δύο ήταν οι βασικές παράμετροι που επέδρασαν ενισχυτικά στην αναπτυξιακή δυναμική του ελληνικού καπιταλισμού και των άλλων χωρών της «περιφέρειας».

Από τη μία, τα υψηλότερα ποσοστά κέρδους που συμπαρέσυραν προς τα επάνω και το σύνολο των χρηματοπιστωτικών αποδόσεων, με αποτέλεσμα οι διεθνείς επενδυτές να είναι ολοένα και πιο «πρόθυμοι» να χρηματοδοτήσουν τους υψηλούς ρυθμούς μεγέθυνσης, ιδιαίτερα που τώρα στο περιβάλλον του ευρώ απουσίαζαν ορισμένοι σημαντικοί κίνδυνοι, όπως π.χ. αυτός της συναλλαγματικής ισοτιμίας. Συνεπώς, η Ελλάδα και άλλες χώρες της «περιφέρειας» κατέγραψαν *ισχυρά πλεονάσματα στο ισοζύγιο των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών*. Στην περίπτωση της ελληνικής οικονομίας, η εξέλιξη στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών αντικατοπτρίζει τις συνθήκες ισχυρής εσωτερικής ζήτησης που ενισχύθηκαν τόσο από τη συνεχή εισροή επενδύσεων χαρτοφυλακίου όσο και από τις δυνατότητες άντλησης ρευστότητας ενός δυναμικού τραπεζικού συστήματος.

Από την άλλη, οι χώρες-μέλη της Ευρωζώνης, καίτοι σημείωναν διαφορετικούς ρυθμούς μεγέθυνσης και διαφορετικά ποσοστά κέρδους, εντάχθηκαν ανεξαιρέτως στο ίδιο καθεστώς νομισματικής πολιτικής, δηλαδή στο καθεστώς των ίδιων ονομαστικών επιτοκίων από την πλευρά της ΕΚΤ (εκτός των άλλων). Το ύψος των επιτοκίων αυτών ήταν αρκετά χαμηλότερο για τις χώρες της «περιφέρειας» από ό,τι ίσχυε πριν την εισαγωγή τους στο ενιαίο νόμισμα. Τα επιτόκια της ΖτΕ συνέκλιναν στο χαμηλό επίπεδο των γερμανικών. Έτσι, τα βραχυχρόνια πραγματικά επιτόκια στη δεκαετία του 1990 κινήθηκαν για την Ελλάδα κατά μέσο όρο στο 5,4% ενώ μετά το 2000 ήρθαν κοντά στο 0%, καταγράφοντας για μεγάλα διαστήματα ακόμα και αρνητικές τιμές. Πρόκειται για συνθήκες που δημιούργησαν τις προϋποθέσεις εκτόξευσης του (ιδιωτικού και δημόσιου)

εγχώριου δανεισμού ενισχύοντας ακόμη περισσότερο την επέκταση της εσωτερικής ζήτησης.

Στην περίπτωση της ελληνικής οικονομίας θα πρέπει να επισημάνουμε ότι για μία σχετικά μικρή αλλά «ανοικτή» στον εξωτερικό ανταγωνισμό οικονομία (ο τομέας των διεθνώς εμπορεύσιμων προϊόντων υπερβαίνει το 60% του ΑΕΠ ενώ δεν υπάρχουν περιορισμοί στην κίνηση των κεφαλαίων) η αύξηση της εγχώριας ζήτησης επιδρά ενισχυτικά κυρίως στους «προστατευμένους» παραγωγικούς τομείς (μη-εκτεθειμένους στο διεθνή ανταγωνισμό) και στις εισαγωγές. Έτσι, η αύξηση των κεφαλαιακών εισροών έχει ως άλλη όψη της την επιδείνωση στις τρέχουσες συναλλαγές των χωρών της «περιφέρειας» και αντανakλά την αναπτυξιακή δυναμική με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που αυτή αποκτά στο εσωτερικό της ζώνης του ευρώ.

Καταλαβαίνουμε, λοιπόν, ότι το έλλειμμα στις τρέχουσες συναλλαγές για την Ελλάδα (αλλά και τις άλλες χώρες της «περιφέρειας») δεν είναι απλά το άμεσο αποτέλεσμα ενός ανάλογου «ελλείμματος» στην ανταγωνιστικότητα. Αντίθετα, και τα δύο εν λόγω «ελλείμματα» είναι η άλλη όψη των υψηλών κεφαλαιακών πλεονασμάτων και συνιστούν αποτελέσματα μιας άλλης βαθύτερης αιτίας. Συγκεκριμένα: των σημαντικών διαφορών στα επίπεδα καπιταλιστικής μεγέθυνσης και του συγκεκριμένου τρόπου «συμβίωσης» στο εσωτερικό του ευρώ.

Ταυτόχρονα, μέσω του δανεισμού συντηρείται βραχυπρόθεσμα η αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών παρά τη σχετική επιδείνωση των όρων διαβίωσης και εργασίας. Από μία διαφορετική οπτική, η οικοδόμηση της συναίνεσης στο νεοφιλελεύθερο υπόδειγμα στηρίζεται και στη δυνατότητα πρόσβασης στο φτηνό δανεισμό για τη χρηματοδότηση καταναλωτικών, στεγαστικών ή άλλων δαπανών έτσι ώστε να υπάρχει επαρκές εισόδημα που υποκαθιστά την απόσυρση του κράτους από τη χρηματοδότηση καθολικών συστημάτων ασφάλισης, υγείας, σπουδών και διάφορων κοινωνικών παροχών. Η παρατήρηση αυτή είναι γενική, αλλά ίσχυσε και στην περίπτωση της ελληνικής οικονομίας.

Η παγκόσμια οικονομική κρίση, με αιχμή την κρίση των τραπεζών, μετέτρεψε γρήγορα ένα μέρος του ιδιωτικού χρέους σε δημόσιο. Το διογκούμενο δημόσιο χρέος οδήγησε σε κρίση χρηματοπιστωτικής αξιοπιστίας (insolvency), λόγω της εκτίναξης των επιτοκίων δανεισμού, καθώς αφενός δεν είναι δυνατή η απευθείας χρηματοδότηση του

κρατικού προϋπολογισμού από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (αντίθετα με ό,τι συμβαίνει σε άλλες περιοχές του αναπτυγμένου καπιταλισμού), ενώ η ΧΠ σφαίρα εισήλθε σε μια διαδικασία επαναξιολόγησης των πιστωτικών κινδύνων. Στη νέα αυτή συγκυρία, η μεταφορά «αποταμιεύσεων» από το ευρωπαϊκό «κέντρο» στην ευρωπαϊκή «περιφέρεια» ανακόπηκε απότομα.

Καταλήγουμε, επομένως, σε εκείνο που θα μπορούσε να ονομαστεί και ως *στρατηγικό δίλημμα του ευρώ*, που αποτελεί συστατικό στοιχείο και της ελληνικής κρίσης:

Οι επίμονες ανισορροπίες (στα ισοζύγια των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών) στο εσωτερικό της ΖτΕ και η διόγκωση του δημόσιου χρέους αποτελούν μία ενεργή αντίφαση της συνολικότερης αρχιτεκτονικής. Από τη μία πλευρά, συνέβαλαν στην οργάνωση της κοινωνικής συναίνεσης γύρω από τη συγκεκριμένη αναπτυξιακή στρατηγική του κεφαλαίου. Από την άλλη όμως, αποδείχτηκαν ένα καθεστώς συμβίωσης ιδιαίτερα ευάλωτο σε απρόβλεπτα οικονομικά συμβάντα, αποτελώντας ταυτόχρονα επιμέρους εμπόδιο στην ίδια την αναδίπλωση της νεοφιλελεύθερης αρχιτεκτονικής του ευρώ.

4) Η κρίση της ΟΝΕ ως «ευκαιρία» για το κεφάλαιο

Η κρίση αποτέλεσε μία πρώτης τάξεως «ευκαιρία» για την αναγκαία «διόρθωση» (μέσα από τη βίαιη αναδιανομή εισοδήματος και εξουσίας υπέρ των δυνάμεων του κεφαλαίου), των αντιφάσεων της πρώτης φάσης του εγχειρήματος της ΖτΕ. Από την πλευρά της καπιταλιστικής εξουσίας τέθηκε έτσι σε κίνηση μία σκληρή και άνευ προηγουμένου επίθεση στην εργασία, η οποία εκδηλώνεται στο όνομα της δημοσιονομικής εξυγίανσης και της ανταγωνιστικότητας. Η κρίση της Ελλάδας, οι διεθνείς χρηματαγορές, η ΕΕ, ο ευρωπαϊκός μηχανισμός στήριξης και το ΔΝΤ υπηρετούν απαρέγκλιτα τις σκληρές επιλογές του κεφαλαίου αποτελώντας κατά βάση «τμήματα» ενός ενιαίου μηχανισμού. Εκείνο, βέβαια, που δεν είναι ποτέ προβλέψιμο είναι τα αστάθμητα συμβάντα της ταξικής πάλης και η συναίνεση των κοινωνιών σε τέτοιες απροκάλυπτα ταξικές πολιτικές.

Γίνεται λοιπόν φανερό ότι το κύριο χαρακτηριστικό της κρίσης είναι η συνολική επαναδιαπραγμάτευση του συσχετισμού δύναμης ανάμεσα στον κόσμο της εργασίας και τις δυνάμεις του κεφαλαίου.

Υπό αυτό το πρίσμα δεν μπορεί να υπάρξει μία καθολικά αποδεκτή μεθοδολογία για την έξοδο από την κρίση. Κάθε πρόταση φέρει μαζί της μια συγκεκριμένη ταξική οπτική και μεροληψία. Κάθε πρόταση στηρίζεται και σε διαφορετικές προτεραιότητες. Από τη μία μεριά υπάρχουν τα ζητήματα της ανάκαμψης της κερδοφορίας (αλλά και του χρέους, των ελλειμμάτων) και από την άλλη μεριά υπάρχουν τα ζητήματα της ανεργίας, των μισθών, των εργασιακών δικαιωμάτων και της προστασίας του περιβάλλοντος.

5) Ο ακραίος χαρακτήρας του ελληνικού νεοφιλελευθερισμού

Η κρίση είναι εντονότερη στην Ελλάδα, δηλαδή το ελληνικό δημόσιο χρέος βρίσκεται στο ψηλότερο επίπεδο των χωρών της ΖτΕ λόγω του ακραίου χαρακτήρα που πήραν στη χώρα οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές ήδη από τη δεκαετία του 1990, μέσα από τη διαρκώς διευρυνόμενη νόμιμη φοροαπαλλαγή του κεφαλαίου και των ψηλών εισοδημάτων. Το χρέος διεύρυνε τη σφαίρα των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών, δημιουργώντας δυνατότητες για *επικερδή τοποθέτηση στους κατόχους χρήματος: Να δανείζουν το κράτος.*

Αυτή η μονόπλευρη ταξική πολιτική υπέρ των «εχόντων και κατεχόντων» που απαρέγκλιτα ακολούθησαν ΠΑΣΟΚ και ΝΔ είναι συν-υπεύθυνη για το βάθος της σημερινής δημοσιονομικής κρίσης:

Αν η άμεση φορολογία στην Ελλάδα βρισκόταν απλά στον ευρωπαϊκό μέσο όρο κατά την περίοδο 2000-2008, το Δημόσιο θα είχε εισπράξει στο διάστημα αυτό φορολογικά έσοδα της τάξεως των 95 δις ευρώ. Συνυπολογίζοντας τα έτη 2009 και 2010, προκύπτει ότι το ελληνικό Δημόσιο παραιτήθηκε υπέρ των ψηλών εισοδημάτων από έσοδα που αντιστοιχούν στο δάνειο που έλαβε η χώρα από την Τρόικα.

Από το 1997 μέχρι το 2007 η Ελλάδα είχε, όπως ήδη είπαμε, από τους μεγαλύτερους ρυθμούς ανάπτυξης στην Ευρωζώνη με αποτέλεσμα την κατακόρυφη αύξηση του ΑΕΠ κατά 44%. Με σταθερούς τους υπόλοιπους παράγοντες (κρατικά έσοδα, δαπάνες κλπ.) έπρεπε να επέλθει σημαντική μείωση του χρέους ως % του ΑΕΠ (αφού αυτό ορίζεται πάντα ως ποσοστό επί του ΑΕΠ). Κάτι τέτοιο όμως δεν συνέβη λόγω της τεράστιας μείωσης των φορολογικών συντελεστών στα κέρδη του κεφαλαίου και στη μεγάλη

περιουσία, με τη φορολογία επί των αδιανέμητων κερδών να μειώνεται από 35% το 2004 (40-45% το 1981) σε 24% το 2009 και 20% σήμερα, και την εισαγωγή μίας πλειάδας φοροαπαλλαγών. Οι Έλληνες εφοπλιστές, οι οποίοι συγκεντρώνουν το 16% της χωρητικότητας του παγκόσμιου εμπορικού στόλου και το 22% της παγκόσμιας χωρητικότητας πετρελαιοφόρων, απολαμβάνουν 58 φοροαπαλλαγές, με τελικό αποτέλεσμα να πληρώνουν στο κράτος ετησίως μόλις 12 εκ. ευρώ, έναντι 50 εκ. που πληρώνουν οι μετανάστες με τα παράβολά τους.²

Οι φόροι που πλήρωσαν οι μισθωτοί και τα άλλα φυσικά πρόσωπα αυξήθηκαν από 5,6 δις ευρώ το 2004 στα 11 δις ευρώ το 2008. Αντίθετα οι ανώνυμες εταιρείες και τα άλλα νομικά πρόσωπα πλήρωσαν το 2004 4,8 δις ευρώ (4.775 εκ. ευρώ) και το 2008 κατά τι λιγότερο και συγκεκριμένα 4,705 εκ. ευρώ.

Πάνω στη νόμιμη φοροαπαλλαγή των «εχόντων και κατεχόντων» προστίθεται η φοροαπαλλαγή και εισφοροδιαφυγή, που όπως και η διαφθορά διευκολύνονται από τη διάλυση των ελεγκτικών μηχανισμών του κράτους. Είναι χαρακτηριστικό ότι για 900.000 περίπου επιχειρήσεις υπάρχουν γύρω στους 1000 ελεγκτές!

6) Η διέξοδος για τις δυνάμεις της εργασίας είναι η ανατροπή του νεοφιλελευθερισμού και η «κοινωνική ατζέντα»: Αναδιανομή εξουσίας και εισοδήματος υπέρ των εργαζομένων και επαναδιαπραγμάτευση του χρέους με διαγραφή μεγάλου μέρους του, με κριτήρια κοινωνικά, αναπτυξιακά, οικολογικά.

² Αξίζει στο σημείο αυτό να τονίσουμε επίσης ότι για την κρίση των δημόσιων οικονομικών δεν ευθύνονται ούτε οι «ψηλοί μισθοί» των δημοσίων υπαλλήλων, ούτε ο «μεγάλος αριθμός τους». Τα αποτελέσματα της πρόσφατης απογραφής έδειξαν ότι ο λεγόμενος «υπερπληθυσμός» του δημοσίου δεν στηρίζεται στα πραγματικά δεδομένα. Το σύνολο των υπαλλήλων που καταγράφηκε έφτασε τους 768.009, περιλαμβάνοντας τους μόνιμους υπάλληλους, τους δικαστικούς και τους δημόσιους λειτουργούς (625.738), τους υπαλλήλους ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου (53.833), τους υπαλλήλους ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου (44.811), τους συμβασιούχους έργου (14.345), τους αιρετούς (12.609) και άλλες πιο ολιγάριθμες κατηγορίες. Η Ελλάδα βρίσκεται σε μια σχετικά χαμηλή θέση ως προς τον αριθμό των δημοσίων υπαλλήλων που διατηρεί σε σύγκριση με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες, ενώ εξίσου χαμηλό είναι το ποσοστό των εργαζομένων στο Δημόσιο σε σχέση με το σύνολο των εργαζομένων.

Οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές που ακολουθούν οι ελληνικές (και ευρωπαϊκές) κυβερνήσεις βασίζονται σε ένα «πατριωτικό» επιχείρημα: Ενισχύοντας τα κέρδη του κεφαλαίου και την «ανταγωνιστικότητα» της εθνικής οικονομίας έναντι των άλλων χωρών, θα βελτιωθεί στο μέλλον και η κατάσταση των εργαζομένων, παρά τη σημερινή λιτότητα, φτώχεια και κατάργηση δικαιωμάτων (που βαφτίζονται κομπά «θυσίες» για να βγει η χώρα από την κρίση). Με την εναλλακτική πρόταση της Αριστεράς, που αποδομεί πλήρως αυτή τη συντηρητική ρητορεία, θα ασχοληθεί αύριο το Συνέδριό μας. Εδώ θα ήθελα να θίξω ένα μόνο ζήτημα:

Από διάφορες δυνάμεις, ακόμη και αριστερές, προβάλλεται ως λύση, μπροστά στην ιστορική αποτυχία του νεοφιλελευθερισμού στην Ευρώπη, η διάλυση του ευρώ ή η έξοδος από αυτό όποιας χώρας έχει προβλήματα.

Η έξοδος από το ευρώ, με τις σημερινές συνθήκες που επικρατούν τόσο διεθνώς όσο και στην Ευρώπη δεν είναι μία επιλογή προς το συμφέρον των εργαζόμενων και επομένως δεν μπορεί να είναι επιλογή των δυνάμεων της Αριστεράς. Την έξοδο από το ευρώ προτείνουν άλλωστε υπερσυντηρητικοί κύκλοι επειδή προσδοκούν είτε ότι θα ευνοηθούν οι χρηματαγορές, είτε ότι μέσω των παλιών εθνικών νομισμάτων και του συναλλαγματικού πολέμου που θα ξεσπάσει, θα εφαρμοστούν ακόμα πιο σκληρές πολιτικές ενάντια στους εργαζόμενους.

Αλλά και η γενικότερη αποτίμηση της παγκόσμιας κατάστασης δείχνει ότι για να ανατραπεί η σημερινή παγκόσμια ηγεμονία του νεοφιλελεύθερου υποδείγματος και να προωθηθούν στρατηγικοί στόχοι όπως ο έλεγχος των διεθνών αγορών και των τραπεζών, η προστασία του περιβάλλοντος και ο κοινωνικός μετασχηματισμός υπέρ των εργαζομένων απαιτούνται λύσεις που αφορούν κυρίως την αλλαγή των ταξικών συσχετισμών δύναμης σε κάθε (ευρωπαϊκή) χώρα, και όχι λύσεις προώθησης της «εθνικής ανταγωνιστικότητας» έναντι των άλλων χωρών. Θα ήταν αστείο να προτείνουμε από αυτό εδώ το Συνέδριο, π.χ. στους Πορτογάλους συντρόφους μας, να αγωνιστούν για να υιοθετήσει η χώρα τους το «νέο εσκούδο», ώστε μέσα από αλλεπάλληλες ανταγωνιστικές υποτιμήσεις να αυξηθούν, υποτίθεται, τα κέρδη των Πορτογάλων καπιταλιστών εξαγωγέων, και έτσι να βελτιωθεί, υποτίθεται επίσης, και η θέση των Πορτογάλων εργαζομένων.

Η έξοδος από το ευρώ, στις σημερινές διεθνείς συνθήκες παγκόσμιας κυριαρχίας του νεοφιλελευθερισμού, είναι απατηλή λύση αφού οι πιέσεις των χρηματαγορών σε ένα αδύνατο εθνικό νόμισμα για ευθυγράμμιση με τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές και για να αποδεχθεί ο εργαζόμενος κόσμος μεγαλύτερες θυσίες από αυτές που υφίσταται τώρα, θα είναι μεγαλύτερες.